

Maskskredet.

Maskskredet (silverskre, härmask, bodrag, dragorm) utgöres av ett stort antal mycket små masklika mygglarver, sammangyttrade till ett stundom flera meter långt band, som ytterst långsamt rör sig framåt. Detta sällsynta naturfenomen har i folktraditionen givit upphov till en mängd föreställningar, uttryck och talesätt, vilka här skola efterfrågas.

1. Vilken benämning har Ni i orten hört för maskskredet? Ex.: draget, bodrag, skrea, mackskre, gråen, dragfä, skrefä, selskre, missmack, härmask, ormdrag, duggorm, daggorm.

2. Hur beskrives maskskredets utseende och uppträdande? Märk att beskrivningarna kunna bli ganska olika. Sagesmannen kan själv ha sett företeelsen ifråga eller han återger en av fantasi och tradition redan starkt färgad beskrivning. Tag vara på de drag som osökt framkomma. Pressa ej genom frågor fram en för sagesmannen främmande beskrivning: Ex.: Bodraget var ett långt, genomskinligt hölje i form som en lång grov orm och det där höljet omsluter millioner larver och förflyttar sig långsamt på marken åt en riktning. Rätt som det är stannar det och höljet upplöser sig och larverna liksom försvinner i jorden, för det går så hastigt. - Sellskrä var som en orm som låg över vägen, men det var inte en orm heller. Det dillra som en orm. Det glittra som silver. - Silverskredet var som en fyra eller fem meter lång kedja av maskar, som slingra fram över marken. Om man delade kedjan, knöto de sig åter tillsamman. Ingen har kunnat hitta deras bo i marken.

3. Vilka föreställningar äro i ortens tradition knutna till maskskredets uppträdande? Vilka betydelser tilläggas maskskredet? Är det ett tjänsteväsen, en hjälpare? Ex.: Bodrag drog till gården. - Bodragen voro männens tjänsteandar liksom mjölkhararna voro kvinnornas. - Rikedomen följde med draget. - Det sades att man kunde få gråen att uppfylla vilken önskan som helst om man lät dem krypa över ett rött band och en gullring. De hade sin makt av "den illake" själv. - En rik bonde "hade ett bodra, som

dro te'n allt dä han behövde, för dä trut allri nst för'n!

4. Har maskskredets uppträdande betraktats som ett varsel eller förebud? Ex.: Geck skrea ifrå ett hus va dä ulöcka, geck ho te huse va dä löcka. - Man såg efter på vems mark bodraget löste upp sig. Den skulle få god tur med skördar och djur och bli begåvad med rikedom. - En bondhustru såg en morgon ett bodrag och satte då en pinne i marken till märke och fann att draget rörde sig från gården. Hon visste att det bådade olycka och blev så småningom vansinnig. Hennes man gjorde sedan konkurs. - Det är lyckosamt att få se dragfä.

5. Hur har man tänkt sig kunna förvärva maskskredet, föra det till sig eller behålla det? Ex.: Man hade drag i Duckgårn. Men en gubbe i Fiskaregårn va avensjuk å geck å stal det. Sen flötte rikedom en över frå Duckgårn te Fiskaregårn, för den följde mä draget. - Slå rågmjöl på ett bodrag, så flyttar det från den gård, där det varit till dem som slagit mjölet på dem. - Bodrag var något som hade sitt ursprung från onda makter eller Djävulen själv. Det förskaffades genom trollkonster för att lika som tomten draga ägodelar samt tur och lycka till gården. - Man sökte infånga hela skaran i ett lakan.

6. Finnas berättelser om att maskskredet har något med gömda skatter att göra? Ex.: Dä ska finnas jordagods på Undromsmon. Dä ska vara gömt pengar i flasker under krig. Dom ha sett mäskskre där, men dom ha allti blive skrämt, så dom ha allri fått si var dä ha stant nårs. - Några bönder sågo ett silverskred och kastade stål över det. "Dä fore å, över väjen å stante mot'n sten. Dä tog bönnen å grävde där för te fo si, om de var nan skatt negraven dar. Bäst dom grav, se börja ne pa lakte (lukta) se myttje falett, att en ta bönnen gatt si opp ho de var å då si'n, att hela Robrobärje ramle ommani dem. Dem te fötters å dare-från". - Om man hittar silverskredets boning, skall man hitta en skatt. - Om man kaste ståle över ett selskre, se förvandlas de tell pärlar hell na skatter.

7. Berättas om att man genom maskskredet kan få förmågan att trolla? Ex.: Den sem vill lär sä å trell, skulle plock isär skrea å räkne dä sem va i'a (maskarna). - Låter man skrefi gå över handen, kan man trolla. - Den som kan dela ett skridfä, kan allt ved han vill.

8. Vilken betydelse kan maskskredet ha för botandet av sjuk-

dom? Ex.: Rör man med fingret i ett silverskre, kan man bota tandvärk med fingret. - om en kunn få skrea å gå över livjola (livremmen) skull då va bra för reumatism. Morfar gjord så, då minns ja. - Sådana gubbar, som kunnat laga, skall ha tagit reda på ett dylikt band och lagt maskarna i en flaska med sprit och denna skulle sedan vara ett osvikligt botemedel. - Skrebälte användes mot ryggslag.

9. Maskskredet och barnsängskvinnan? Ex.: om en kunn få skrea te å kryp över ett bann (band av tyg), skull en ta dätte å binn ikring barnsängskvenner, för då skull hjälp dem å linner plågan.

10. Kan maskskredet ha någon betydelse för tur i kärlek, äktenskapslycka o.dyl.? Ex.: om då å e flecke än en khär, som lägger ut ett strömpebann i vägen, där skrea går, å dan går övver banne betyder då urimli löcke på allt vis.

11. Vad är förbjudet eller farligt att göra med maskskredet? Ex.: Då va falet å kliv över skrea. - Att vidröra bodraget är farligt och kan bringa olycka.

12. Ha sagesmännen några berättelser, historier och sägner om maskskred och folks upplevelser i samband härmed? Anför berättarens egen framställning så noga som möjligt! - De var nan ongdöm som var i fart'n, å se komme dem ne ta Dals berje, å de var sent, men de var n sammarnatt, se de var inte mört ent. Då dem komme västa grinna se si dem e selskre som är breddava väjen. Å där va e hel som e dannen hell pa krype ne te. Då tog dem å mota dem va n tjäpp, satt int dem skulle fo krype ne i hele. - Å se vare en ta dem som komme å väckte opp meg å velde att ja skulle komma å jalpa dem te reda pa e dan selskre, för hon velde ta himm e å vise sin bror som var studerat. - Å se tog dem e dan maska ti pyss'n (pytsen) å viste n dan som var studerat. Å han var radd att de skulle vara na skadedjur, satt han föranstalte om att dem slog kokhetvattne över dan selskremaska för te döda dem. Då ja hele de, se sa ja att de skulle han inta ha jort, för de skulle slute illa för han de. De slog in, för na sämmer ställt än va han nu ha, de ha ingen.

13. Finnas i ortens tradition några talesätt, ordspråk, ordstäv, gåtor syftande på maskskredet? Ex.: Du går som ett selskre.-

I kronans skrud vi enas mång,
ja, flera tusen på en gång
Det hela liknar ormen lång
och färdas helst vid solens nedergång.
Dock ingen sett vår boning trång.

Svar: Silverskrea.